

თავაზ ბაგუჩელის

**აკადემიკოსი
გიორგი წერეთელი
(1904-1973)**

საქართველოს სსრ
საზოგადოება „ცოდნა“

თბილისი
1984

განმომცემლობა
„მეცნიერება“

ნაშრომში აღწერილია ცხოვრება და ღვაწლი გამოჩენილი ქართველი მეცნიერ-აღმოსავლელმცოდნის, საბჭოთა სემიტოლოგიისა და არაბისტიკის აღიარებული მეთაურის გიორგი ეასილის ძე წერეთლისა. ომლის დაბადების მე-80 წლისთავი აღინიშნება 1984 წლის 21 ოქტომბერს.

წერეთლების გვარი თუმცა მცირერიცხოვანია, მაგრამ მან ბევრი ცნობილი ადამიანი მისცა საქართველოს. პოეზია და საერთოდ მწერლობა, ხელოვნება, მეცნიერება, პოლიტიკური, სახელმწიფოებრივი მოღვაწეობა — ყველა ამ დარგში წერეთლების გვარის ბევრმა წარმომადგენელმა გამოიჩინა თავი როგორც წარსულში, ისე აწმყოში.

ეს გვარი აღმოსავლურ-ქართული წარმოშობისაა: ქართლში არის სოფელი წერეთი და წერეთის ქედი. ამ გვარისანი უკვე მე-16 საუკუნეში ჩანან დასავლეთ საქართველოში გადასულნი, ხოლო მე-17—18 საუკუნეებში უკვე დასავლეთ საქართველოს ისტორიის აენსცენაზე არიან გამოსულნი და იმერეთის სამეფოს ცხოვრებაში გადამწყვეტ როლს ასრულებენ.

ამ გვარის სამყოფელია ზემო იმერეთი — საჩხერისა და ჭიათურის რაიონები, მცირე რაოდენობით არიან ქვემო რაჭაშიც — ამბროლაურის რაიონში (იმერეთიდან გადასულნი).

გიორგი ვასილის ძე წერეთელი — გამოჩენილი ქართველი მეცნიერი-აღმოსავლეთმცოდნე — (1904—1973) ჭიათურის რაიონის წერეთლების შთამომავალია სოფელ ცხრუკეთიდან. იგი დაიბადა თიანეთში, 1904 წლის 21 ოქტომბერს. მისი მამა ვასილ გიორგის ძე წერეთელი ექიმად მუშაობდა თიანეთში და მის მეუღლეს ქეთევანს მესამე შვილი — გიორგი აქ შეეძინა.

გიორგის მამა ვასილ გიორგის ძე წერეთელი (1862—1937) იყო ღარიბი აზნაურის ოჯახიდან, დედით იაშვილი. საშუალო განათლება მიიღო ქუთაისის გიმნაზიაში, შემდეგ შევიდა ოდესის (ნოვოროსიისკის) უნივერსიტეტში, საიდანაც, სტუდენტთა მარქსისტულ-რევოლუციურ მოძრაობაში მონაწილეობისათვის, იგი „მგლის ბილეთით“ გაირიცხა. ეს ბილეთი უკრძალავდა მას რომელიმე უმაღლეს სასწავლებელში შესვლას.

სამშობლოში დაბრუნებული იგი თანამშრომლობდა ჟურნალ „თეატრში“, გაზეთ „ვერიაში“. მიხა ცხაკაიასთან ერთად მონაწილეობდა ვაზის დაავადების — „ფილოქსერის“ წინააღმდეგ მებრძოლ ექსპედიციაში.

1893 წელს ოდესის უნივერსიტეტის რექტორის, გამოჩენილი ქიმიკოსის პეტრიაშვილის დახმარებით მას ნება დართეს უმაღლესი განათლება მიეღო.

ამ მიზნით ვასილი შევიდა კიევის უნივერსიტეტის სამედიცინო ფაკულტეტზე, რომელიც წარმატებით დაამთავრა 1899 წელს და ექიმად მუშაობა დაიწყო საქართველოს დაბაქალაქებში (კიათურა, თიანეთი, თბილისი, ქუთაისი და სხვ.).

ქუთაისში, სადაც იგი ხანგრძლივად ცხოვრობდა, მუშაობდა ლარიბთა უფასო ამბულატორიის მთავარ ექიმად. ამასთან, ფართო სამწერლო-პუბლიცისტურ მოღვაწეობას ეწეოდა: რედაქტორობდა გაზეთებს „სამშობლო“, „ჩვენი ქვეყანა“. უფრო ადრე რედაქტორობდა რუსულ გაზეთებს ბათუმში „ჩერნომორსკი ვესტნიკს“, და „ჩერნომორსკი გოლოსს“. 1926 წელს, ქუთაისიდან თბილისში გადასული, იგი ხელმძღვანელობდა ჟურნალ „ჯანსაღობის მომბეს“. ვასილი გარდაიცვალა 1937 წელს.

ვასილ წერეთლის ცხოვრებისა და მოღვაწეობის შესახებ ცნობები მოტანილია გიორგი ლასხიშვილის, რომანოზ ხომელის (ფანცხავას), არჩილ ჯორჯაძის, სიმონ ხუნდაძის და სხვა ცნობილი ქართველი მოღვაწეების თხზულებებში.

ვასილი ნეტად მიმზიდველი გარეგნობისა იყო: მაღალი, თეთრყიმიზი, ცისფერ თვალებს, შესანიშნავი ორატორი და მოსაუბრე.

გიორგის დედა ქეთევან გიორგის ასული ჩიქოვანი (1874—1934). მიღებული ჰქონდა პედაგოგიური განათლება და გათხოვებამდე სკოლაში მასწავლებლობდა. წარმოშობით იყო მეგრელი ჩიქოვანების საგვარეულოდან — მწერალ სიმონ ჩიქოვანის ნათესავი, ამიტომ გიორგი ნათესაურად იყო განწყობილი სიმონისადმი — მათ უყვარდათ ერთმანეთი.

გიორგის მამიდა ევდოკია გიორგის ასუ-

ლი წერეთელი (1883—1907), — უმცროსი შვილი გიორგი (უფროსის) წერეთლის ოჯახში, — შემდგომში საბავშვო მწერალი გახდა და „კონას“ ფსევდონიმით საყმაწვილო მოთხრობებს ათავსებდა ქართულ ჟურნალ-გაზეთებში.

გიორგის ბიძა სერგი — ვასილის მომდევნო ძმა (1867—1919) — უმაღლესი ფარმაცევტული განათლებით, მუშაობდა რუსეთში. საქართველოში მომავალი გარდაიცვალა არმავირში პარტახტიანი ტიფიზი.

გიორგის უმცროსი ბიძა მიხეილ გიორგის ძე წერეთელი (1879—1965). მიხეილი (მიხაკო) მაღალი და წარმოსადეგი გარეგნობისა იყო. როგორც წერეთლების ოჯახის სხვა წევრები, მაგრამ ვასილისაგან განსხვავებით, მას შავგვრემანი. წმინდა ქართული შესახედაობა ჰქონდა. იგი იყო ევროპულად აღზრდილი, რამდენიმე უცხო ენის მცოდნე. მან თავისი შეგნებული ცხოვრების უდიდესი ნაწილი სამშობლოს გარეთ გაატარა. შეიძლება ამიტომაც ახასიათებდა უზომო პატრიოტიზმი და ნოსტალგია.

მიხაკო ადრევე გაიტაცა უკიდურესმა მემარცხენე ანარქისტულმა იდეებმა. იგი წერდა „Baton“-ის ფსევდონიმით. მისი თხზულება „კანონი“ (სოციოლოგიური ეტიუდი) ფართოდ გავრცელებული მემარცხენე ანარქისტული ნაწარმოები იყო ცხრაასიანი წლების საქართველოში. მიხაკო აქტიურად მონაწილეობდა 1905 წლის რევოლუციაში.

ამის შემდეგ მიხეილ წერეთელი საზღვარგარეთ გაიხიზნა, მხოლოდ თებერვლის რევოლუციის შემდეგ მოკლე ხნით ჩამოვიდა საქართველოში.

სამშობლოს მოწყვეტილი, იგი ფართო მეცნიერულ მუშაობას ეწეოდა. იყო ბერლინისა და ვარშავის უნივერსიტეტების პროფესორი, გამოაქვეყნა რიგი საყურადღებო შრომები აღმოსავლეთმცოდნეობის დარგში: გამოკვლევები შუმერულ-ქართული ენობრივი ურთიერთობისა და ურარტული ენის შესახებ; მასვე ეკუთვნის მაღალ დონეზე შესრულებული „ვეფხისტყაოსნის“ ბწყარედი გერმანულ ენაზე, რომლითაც ფართოდ სარგებლობენ ამ პოემის უცხო ენებზე მთარგმნელები.

თარგმნა სულხან საბას „სიბრძნე სიცრუისა“ და ივანე ჯავახიშვილის რამდენიმე შრომა გერმანულ ენაზე. მსოფლიო აღმოსავლეთმცოდნეობის ისტორიაში მ. წერეთელი შევიდა როგორც თვალსაჩინო მკვლევარი, რომელმაც მეცნიერებაში თანამედროვე შეხედულებანი დაამკვიდრა ურარტული ენის საკითხებზე. ეს შეხედულებები შემდგომ სწორედ გიორგი წერეთელმა განავითარა ასეთი წარმატებით თავის ურარტოლოგიურ გამოკვლევებში.

გიორგის უფროსი და ბაბილინა (ბაბო) ვასილის ასული წერეთელი (1902—1970) — განათლებით ისტორიკოსი, შესანიშნავი პედაგოგი. ვასილის უფროსი შვილი იყო იმ ოთხ შვილში, რომლებიც მშობლებს შერჩათ. სამი კი ბავშვობაშივე გარდაიცვალა. იგი მუშაობდა ივანე ჯავახიშვილთან: შესრულებული აქვს რიგი შრომები, ეწეოდა ნაყოფიერ მთარგმნელობით მუშაობას.

ბაბოს მომდევნო, მეორე უფროსი და თინა იყო ლუარსაბ ანდრონიკაშვილის უნიჭიერესი მოწაფე. საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი (1963—1966), ავტორი რიგი შრომებისა სისხლის სამართლის დარგში, რომლებმაც საერთაშორისო აღიარება მოუპოვეს ავტორს. ხელმძღვანელობდა საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის ეკონომიკისა და სამართლის ინსტიტუტის სამართლის სექტორს, მუშაობდა თბილისის უნივერსიტეტში პროფესორად.

გიორგის უმცროსი და ელენე (ელიკო) ვასილის ასული წერეთელი — ვასილის მეოთხე შვილი (დაიბადა 1910 წ.) — მედიცინის მეცნიერებათა კანდიდატი, ექიმი-მიკრობიოლოგი. მუშაობს თბილისის ვაქცინებისა და შრატების სამეცნიერო-კვლევით ინსტიტუტში განყოფილების გამგედ.

გიორგის დაბადების შემდეგ ვასილ წერეთლის ოჯახი მალე გადავიდა ქუთაისში საცხოვრებლად (1909 წელს) და, როგორც ზემოთ ითქვა, 1926 წლამდე იქ დარჩა. მთელი ამ ხნის განმავლობაში ოჯახი ცხოვრობდა ქალაქის იმ ნაწილში, რომელიც რიონის მარჯვენა მხარეს მდებარეობს. სახელდობრ, ეგ-



ესილ წერეთლის ოჯახი, ძმა სერგი და და კონსტანტინე.

რეთ წოდებული ხაზინის შესახვევში, ქართული სათავადაზნაურო გიმნაზიის ახლოს, ვასილი ამ გიმნაზიის მაღალ კლასებში ჰიგიენას ასწავლიდა და გიორგიც აქ შეიყვანა სასწავლებლად მესამე. მოსამზადებელ განყოფილებაში: გიმნაზიაში სულ ითვლებოდა ოთხი მოსამზადებელი განყოფილება და რვა კლასი, ესე იგი, სწავლა 12 წელიწადი გრძელდებოდა.



გიორგი წერეთელი (ცენტრში) ქართული გიმნაზიის მოსწავლე ამხანაგებთან ერთად (1914 წ.).

გიმნაზიაში მისი მასწავლებლები იყვნენ გამოჩენილი ქართველი მეცნიერები დიმიტრი უზნაძე, გიორგი ახვლედიანი, ვუკოლ ბერიძე, ალექსანდრე წერეთელი, აგრეთვე ცნობილი მწერალი დომენტი თომაშვილი (ოყროშიძე) და სხვები.

გიორგიმ მოსამზადებელ განყოფილებაშივე გამოიჩინა თავი ნიჭიერებითა და სიბეჯითით, იგი ხუთეზზე სწავლობდა და ეს ნიჭიერება და სიბეჯითე მას ბოლომდე გაჰყვა. უკანასკნელ კლასში გადასული იგი რამდენიმე თავის ამხანაგთან ერთად ექსტერნად აბარებს საშუალო სკოლის დამთავრების გამოცდას და 1923 წელს ერთი წლით ადრე — ამთავრებს მას.

ჯერ კიდევ ბავშვი, იგი გაიტაცა ენების შესწავლის სურ-

ვილმა და 1915-16-17 წლებში დაუახლოვდა ქუთაისში სამუშაოდ ჩამოყვანილ გერმანელ ტყვეებს, რომელთა შორის ბევრი განათლებული ადამიანი — მასწავლებელი, ინჟინერი, მუსიკოსი იყო. იგი ხშირად პათთან იმყოფებოდა და უკვე ერთ წელიწადში შესანიშნავად ფლობდა გერმანულს დედანში კითხულობდა შილერს, გოეთეს, ჰაინეს. ქართული მისთვის მშობლიური იყო. ვასილის ოჯახში ქართული ბატონობდა, რუსულ ენას გიორგი სკოლაში სწავლობდა, ფრანგულს — კერძო მასწავლებელთან, ლათინურს — ცნობილ ქართველ ლათინისტ მიხაკო ჩინჩალაქსთან.

ამრიგად გიორგიმ ახალგაზრდობიდანვე აიღო ლინგვისტური ორიენტაცია და 1923 წელს თბილისში ჩამოსული ქართული უნივერსიტეტის ფილოლოგიურ ფაკულტეტზე შევიდა.

აქ მისი მასწავლებლები იყვნენ აკაკი შანიძე, გიორგი აბულელიანი, ივანე ჯავახიშვილი. მათმა ლე მიაქციეს ყურადღება ნიჭიერ და ბეჭით სტუდენტს, რომელიც მათი ხელმძღვანელობით დიდი ენათუზიანობით ეუფლებოდა ენათმეცნიერების საფუძვლებს, სწავლობდა ქართულ-ქართველურ და აღმოსავლურ ენებსა და ისტორიას. აღსანიშნავია, რომ სწორედ აკაკი შანიძე იყო გიორგი წერეთლის პირველი მასწავლებელი არაბულ ენაში.

მიღებული თეორიული ცოდნის გაღრმავების მიზნით სტუდენტი გიორგი წერეთელი ენერგიულად მონაწილეობს საუნივერსიტეტო ექსპედიციებში.

1925-27 წლებში მან მოიარა ხევსურეთი, ახალქალაქის რაიონი, ზემო იმერეთი, იყო სომხეთში. იგი აწარმოებდა ზღაპრების, იგავ-არაკების, ხალხური შემოქმედების სხვა ნიმუშების ჩაწერას, ეძებდა ძველ ხელნაწერებს.

1927 წელს გიორგიმ დაამთავრა თბილისის უნივერსიტეტი და იქვე იქნა დატოვებული სამეცნიერო მუშაობისათვის მოსამზადებლად.

1929 წელს სსრკ-ის კავშირის მეცნიერებათა აკადემიასთან შეიქმნა სპეციალური ასპირანტურა, რომელშიც მიიღებოდნენ ჩვეულებრივ ასპირანტურაში 2 წლიანი სწავლის სტაჟის მქონე



გიორგი შერეთელი, ლენინგრადაში მოსწავლე ქართველ ასპირანტთა შორის (მეორე რიგი, მარჯვნიდან მეორე).

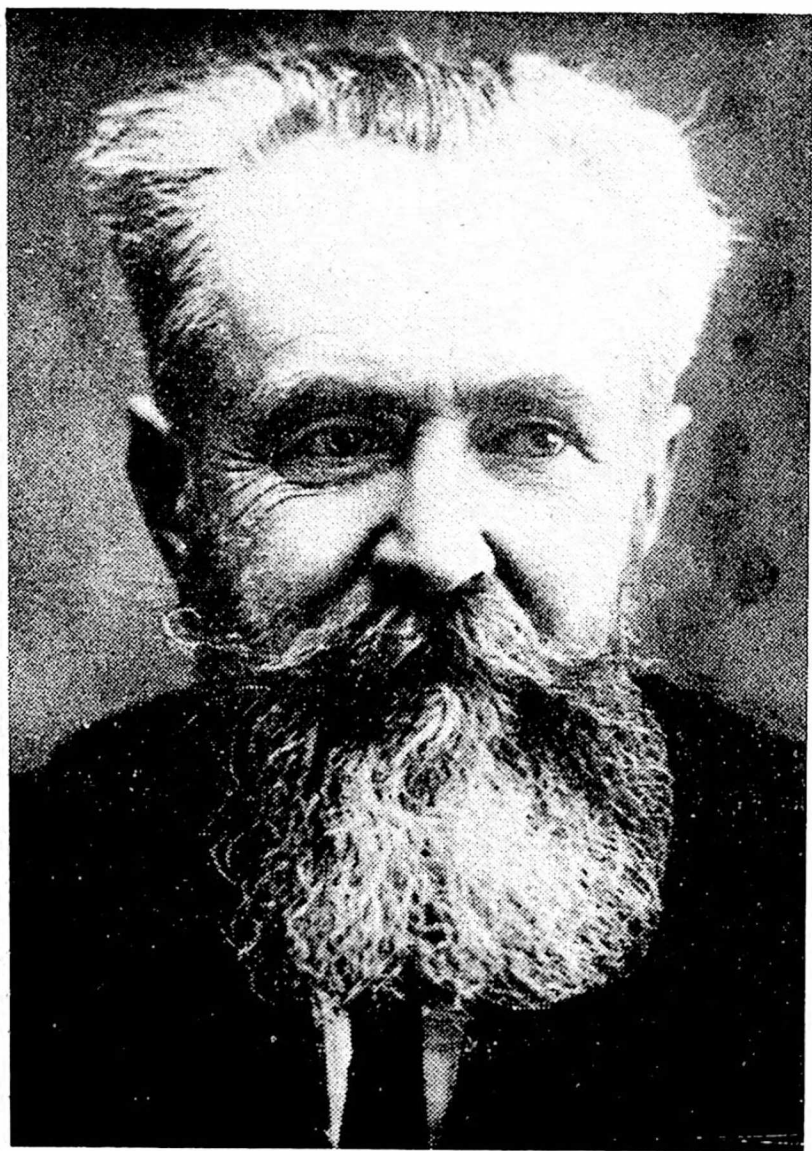
ნე ახალგაზრდები, ამ ასპირანტურაში საქართველოს რესპუბლიკისათვის გამოყოფილ ადგილებზე გაიგზავნენ მაშინ დამწყები მეცნიერები ი. ვეკუა, ვ. კუპრაძე, ე. ხარაძე, ს. ჭიქია, შ. ძიძიგური, გ. წერეთელი და სხვები.

ლენინგრადში გიორგი დასახლდა თავისი მოგვარის გამოჩენილი ელინისტის, სსრ კავშირის მეცნიერებათა აკადემიის წევრ-კორესპონდენტის გრიგოლ ფილიმონის ძე წერეთლის ბინაში. თვითონ გრიგოლ წერეთელი თავის მეუღლესთან სოფიო ივანეს ასულ მაქსიმოვასთან ერთად თბილისში იმყოფებოდა — გრიგოლ წერეთელი თბილისში უნივერსიტეტის მიერ იყო მოწვეული და აქ მუშაობდა. ხოლო ლენინგრადის ბინაში მათ დატოვებული ყავდათ სოფიო და მარიამ ივანეს ასული მაქსიმოვა, რომელიც ერმიტაჟში მუშაობდა როგორც ჭერძნული და რომაული გემმების დიდი სპეციალისტი.

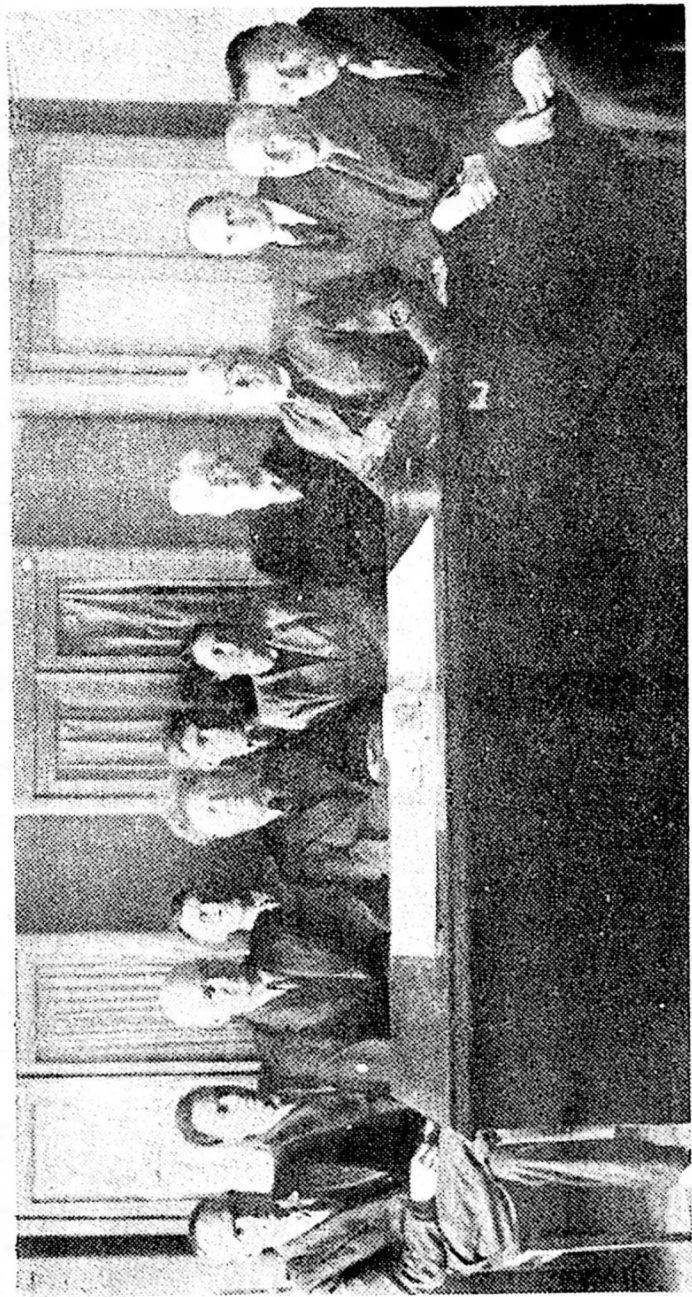
გიორგი თავიდანვე მეტად სასურველ გარემოში მოხდა: აქ თავს იყრიდნენ ფილოლოგები, ხელოვნებათმცოდნეები. იგი მალე დაუკავშირდა გამოჩენილ საბჭოთა არაბისტს ი. გ. ნ. ა. ტი. ი. უ. ლ. ი. ა. ნ. ე. ს. ძე კ. რ. ა. ჩ. კ. ო. ვ. ს. კ. ი. ს. როგორც ჩანს, მათ ძალიან მოეწონათ ერთმანეთი. ამის შემდეგ მათ შორის კონტაქტები არ შეწყვეტილა და გიორგი მისი უახლოესი მოწაფე და მეგობარი გახდა.

კრაჩკოვსკის მეშვეობით გიორგი დაუახლოვდა გამოჩენილ რუს მეცნიერებს — აღმოსავლეთმცოდნეებს ბარტოლდს, ოლდენბურგს, კიკოვცოვს, ბერტელსს, სოკოლოვს და სხვ. კრაჩკოვსკი და ჩამოთვლილი მეცნიერები კითხულობდნენ ლექციებს შემდეგ დისციპლინებში: არაბული ენა, არაბული პოეზია, არაბული პალეოგრაფია, ასურულ-ბაბილონური ენა, სემიტურ ენათა შედარებითი გრამატიკა, ძველებრაული ენა, არაბული დიალექტები, აღმოსავლეთის ისტორია და სხვ. იგი ისმენდა აგრეთვე გამოჩენილი ქართველი მეცნიერის ნიკო მარის ლექციებს ზოგად ენათმეცნიერებაში.

გიორგიმ 1932 წელს დაამთავრა ლენინგრადის ასპირანტურა. მიიღო მეცნიერ-თანამშრომლის წოდება და მუშაობა დაიწყო ლენინგრადის ა. ენუქიძის სახელობის აღმოსავლურ ინსტიტუტში არაბული ენის დოცენტად.



აკადემიკოსი იულიან კუჩავაძე.



გრაფიკი წმუთელი თვისი კარგი კოლეგები და მასწავლებლები

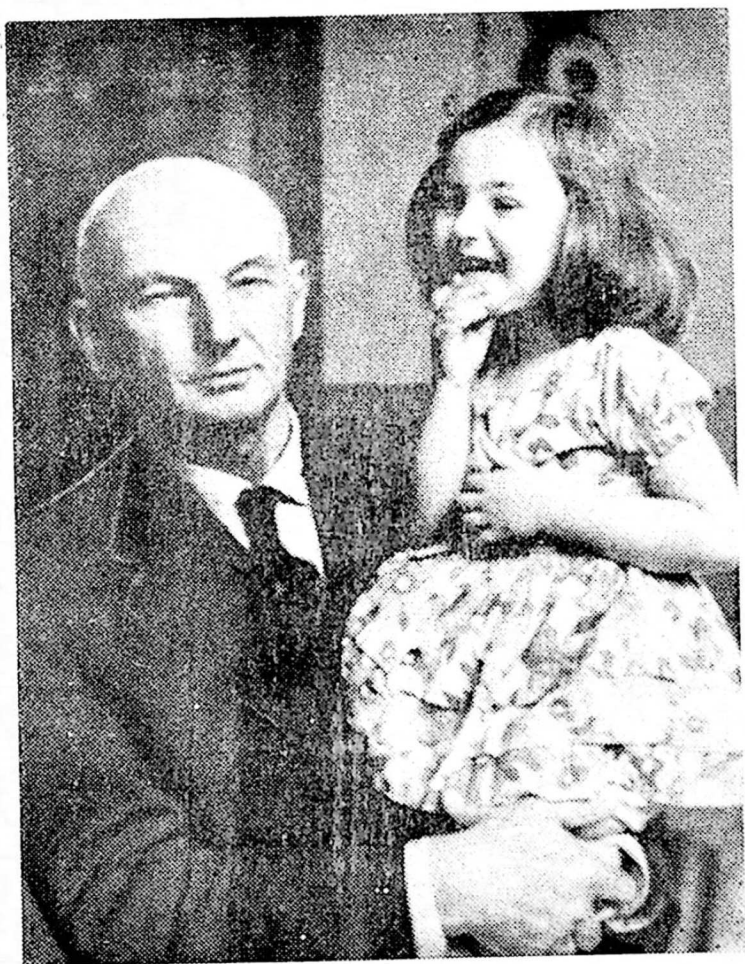
აღმოსავლეთმცოდნეობის შესანიშნავი სკოლა, რაც გიორგიმ ლენინგრადში გაიზა, საფუძვლად დაედო მთელ მის შემდგომ მეცნიერულ და პედაგოგიურ მოღვაწეობას.

1933 წლიდან გიორგი უკვე თბილისშია, სადაც უნივერსიტეტის დოცენტად მუშაობს. იგი ჩაირიცხა აგრეთვე სსრ კავშირის მეცნიერებათა აკადემიის ამიერკავკასიის ფილიალის საქართველოს განყოფილებაში მეცნიერ-თანამშრომლად. 1935 წლიდან. როცა ეს განყოფილება სსრ კავშირის მეცნიერებათა აკადემიის ფილიალად გადაკეთდა, იგი დაინიშნა ამ ფილიალის ახლო აღმოსავლეთის ენათა განყოფილების გამგედ.

თბილისში გადმოსვლის შემდეგ, 1933 წელს, გიორგის ესტუმრა ლენინგრადიდან ჩამოსული ნაცნობი — ინგლისელი ქალი მერი ვილიამის ასული გოფერი, რომელიც ლენინგრადში გამოჩენილ საბჭოთა ფიზიკოსთან აკადემიკოს იოფესთან იყო ჩამოსული სამუშაოდ. მას თან ახლდა უმცროსი და, ინგლისურის მასწავლებელი ღორა ვილიამის ასული, რომელიც გიორგიმ მერის მეშვეობით გაიცნო. ერთი წლის შემდეგ — 1934 წელს ისინი დაქორწინდნენ. ღორა ვილიამის ასულა ამჟამად ნაყოფიერ მუშაობას განაგრძნობს ახალგაზრდობისთვის ინგლისური ენის სწავლების საქმეში. გიორგის ქალიშვილი მათა მამის კვალს გაჰყვა, დაამთავრა თბილისის უნივერსიტეტის აღმოსავლეთმცოდნეობის ფაკულტეტი და გ. წერეთლის სახელობის აღმოსავლეთმცოდნეობის ინსტიტუტში მუშაობს მეცნიერ-თანამშრომლად.

1942 წელს გიორგიმ პრეზინვალედ დაიცვა დისერტაცია, რისთვისაც პირდაპირ მიენიჭა მეცნიერებათა დოქტორის ხარისხი (კანდიდატის ხარისხის გაუვლელად) და პროფესორის წოდება. 1944 წელს იგი აირჩიეს საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის წევრ-კორესპონდენტად, 1946 წელს — აკადემიკოსად. იმავე წელს იგი აირჩიეს სსრ კავშირის მეცნიერებათა აკადემიის წევრ-კორესპონდენტად. 10 წლის მანძილზე (1957—1967) გ. წერეთელი ხელმძღვანელობდა საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის საზოგადოებრივ მეცნიერებათა განყოფილებას, 1967-70 წწ. ითვლებოდა ამავე

აკადემიის ვიცე-პრეზიდენტად. 1968 წელს იგი აირჩიეს საკავშირო მეცნიერებათა აკადემიის ნამდვილ წევრად.



გიორგი შერეთელი მაისთან ერთად.

გ. შერეთლის ინიციატივით დაარსდა თბილისის უნივერსიტეტის აღმოსავლეთმცოდნეობის ფაკულტეტი და საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის აღმოსავლეთმცოდნეობის ინსტიტუტი. იგი ხელმძღვანელობდა მეცნიერებათა აკადემიის „საქართველოს შესახებ არსებული უცხოური წყაროე-



გიორგი წაჩეშავილი (1944).

ბის კომისიას“; მისივე ქმედითი მონაწილეობით შეიქმნა „ვეფ-
ხისტყაოსნის აკადემიური ტექსტის დამდგენი კომისია“, იგი
იყო „ქართული საბჭოთა ენციკლოპედიის“ მთავარი სარედა-
ქციო კოლეგიის წევრი; სიკვდილამდე ითვლებოდა საქართვე-
ლოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის პრეზიდიუმის წევრად.

მსოფლიო ორიენტალისტიკაში დიდი დამსახურებისათვის
გ. წერეთელი არჩეული იყო დიდი ბრიტანეთისა და ირლანდიის
სამეფო სააზიო საზოგადოების საპატიო წევრად და პოლონე-
თის ორიენტალისტთა საზოგადოების საპატიო წევრად.

* * *

გიორგი სასიამოვნო გარეგნობის ადამიანი იყო. სიმაღ-
ლით მამას — ვასილს ემსგავსებოდა: მაღალი, ვიწრო მხარ-
ბეჭიანი; ფერხორცით დედას ქეთევანს — შავგვრემანა.
მუქი თვალებით, კეთილმოსურნე და მოღიბარი, ზოგჯერ გულ-
ფიცხი. შრომაში დაუღალავი, ტკბილმოსაუბრე.

გიორგის უსახლვროდ უყვარდა თავისი სამშობლო საქარ-
თველო, თავისი კუთხე — ზემო იმერეთი, თავისი სოფელი —
ცხრუკვეთი და წინაპართა იქაური სახლკარი. მუდმივ კონ-
ტაქტში იყო სოფელთან, უანგაროდ და დიდი სიამოვნებით
ეხმარებოდა ნათესავებს, თანასოფლელებს, რომელთაც ყო-
ველთვის შეხვდებოდი მის ოჯახში, თბილისში: ამ ოჯახის
კარი მუდამ ღია იყო სტუმრისათვის, მეგობრებისა, ამხანაგები-
სა და მოწაფეებისათვის. განსაკუთრებული გულისყურით ეპ-
ყრობოდა იგი საბჭოთა კავშირის სხვა რესპუბლიკებში და
საზღვარგარეთ მცხოვრებ კოლეგებს, რომლებთანაც სისტემა-
ტური მიმოწერა ჰქონდა, ხოლო ჩამოსულთ გულმზურვალედ
და გულუხვად ხვდებოდა, როგორც ქართულ სტუმართმოყ-
ვარეობას სჩვევია.

თავი რომ სასიამოვნო გარემოში ეგრძნო, მან კაკლის ხე-
ები მოაწერეინა ცხრუკვეთის კარმიდამოში. გააშრობინა და
საგანგებოდ გააკეთებინა ამ მასალისაგან თავისი კაბინეტის
ავეჯი: სავარძლები, საწერი მაგიდა, კარადა. რა სიამოვნებით
იჯდა იგი ამ კაკლის სავარძელში, როგორი სიხარულით ეყრდ-

ნობოდა ამ მაგიდას, რა კმაყოფილებით ხსნიდა ამ კარადას და იქიდან წიგნს თუ ქაღალდის ფურცლებს იღებდა.



გაბრიელ სეფთელი თავის სამუშაო მაგიდასთან.

როცა მძიმე სენით შეპყრობილმა, სასიკვდილო სარეცელზე მწოლიარე გიორგიმ იგრძნო სიკვდილის მოახლოება, მოისურვა ერთხელ კიდევ — უკანასკნელად — შეესვა ცხრუკვეთის ცივი წყაროს წყალი. უმაღ აფრინეს კაცი და იმერული თიხის დოქით ეს წყალი ჩამოუტანეს. მწყურვალი და თვალცრემლიანი დაეწაფა იგი ცხრუკვეთის წყაროს წყალს და თითქოს შეება იგრძნო.

მოულოდნელად შეწყდა გიორგი წერეთლის სიცოცხლე. იგი გარდაიცვალა 69 წლის ასაკში, შემოქმედებით ძალთა აღმავლობის ხანაში, როცა მისი გონება ჯერ სავსე იყო ახალი, ფართო სამეცნიერო გეგმებით, მას ბევრი რამ განუხორციელებელი დარჩა, მაგრამ ისიც, რაც განსვენებულმა მეცნიერმა შექმნა, მუდამ საამაყოდ დარჩება ქართულ მეცნიერებას,

* * *

მეტად თავისებური იყო გიორგი წერეთლის მეცნიერული მუშაობის სტილი და მანერა. თავის ყოველ ახალ იდეას იგი

წინასწარ გამოიტანდა ხოლმე უახლოეს მოწაფეებთან და თანამშრომლებთან სამსჯელოდ, სანამ მის საბოლოოდ გაფორმებას შეუდგებოდა. მსჯელობებსა და დისკუსიებში იხვეწებოდა თვით ეს იდეა. ახალ-ახალი თვალსაზრისებით მდიდრდებოდა, ხოლო ამგვარი დისკუსიების მონაწილენი მეცნიერული მსჯელობის წარმოებისა და მეცნიერული აზრის სათანადო ფორმით ჩამოყალიბების საუკეთესო სამეცნიერო სკოლას გადიოდნენ. მეცნიერული მუშაობის ამ მეთოდმა გამოიწვია სწორედ ამდენი მოწაფისა და სამეცნიერო საკითხებში თანამოაზრეების გაჩენა, რომლებიც აგრძელებდნენ შემდგომ კვლევას მის მიერ დასახული მიმართულებით.

ეს მიმართულება და დარგი მრავალი იყო. გიორგი წერეთელი არ განეკუთვნება იმ მკვლევართა რიცხვს, რომლებიც მთელი სიცოცხლის მანძილზე გარკვეული სამეცნიერო დარგის ერთი განსაზღვრული მიმართულებით მუშაობენ.

თამამად შეიძლება ითქვას, რომ გიორგი წერეთლის თითქმის ყოველი გამოქვეყნებული ნაშრომი — ეს არის ახალი სიტყვა ფილოლოგიისა და ლინგვისტიკის სხვადასხვა დარგში.

გარკვეულ უბანზე გაკეთებულ აღმოჩენას, რაც სათანადოდ ფორმდებოდა მეცნიერული გამოკვლევის სახით, იგი ხშირად აღარც უბრუნდებოდა და მთელი თავისი ყურადღება და ნიჭი სულ სხვა საკითხებზე გადაჰქონდა, რომლებიც იმ ეტაპზე მას უფრო მნიშვნელოვნად და საინტერესოდ ეჩვენებოდა: და აქ იგი კვლავ ქმნიდა ბრწყინვალე გამოკვლევებს, რომლებიც მკითხველს აოცებს ავტორის მეცნიერული ერუდიციით. სახავდა ახალ პრობლემებს, რომლებიც უმაღვე იპყრობდა მსოფლიო მეცნიერების ყურადღებას.

განუზომლად ფართოა გ. წერეთლის სამეცნიერო ინტერესების სფერო. იგი მოიცავს არაბულ ენათმეცნიერებასა და ფოლკლორს, ებრაისტიკასა და არამეისტიკას, ახლო აღმოსავლეთის ძველ ენებსა და დამწერლობათა ისტორიას, ქართველურ ენათმეცნიერებას, ქართული და შედარებითი ლექსთწყობის საკითხებს. თეორიული ლინგვისტიკის პრობლემებს. თითოეულ ამ დარგში მან მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანა

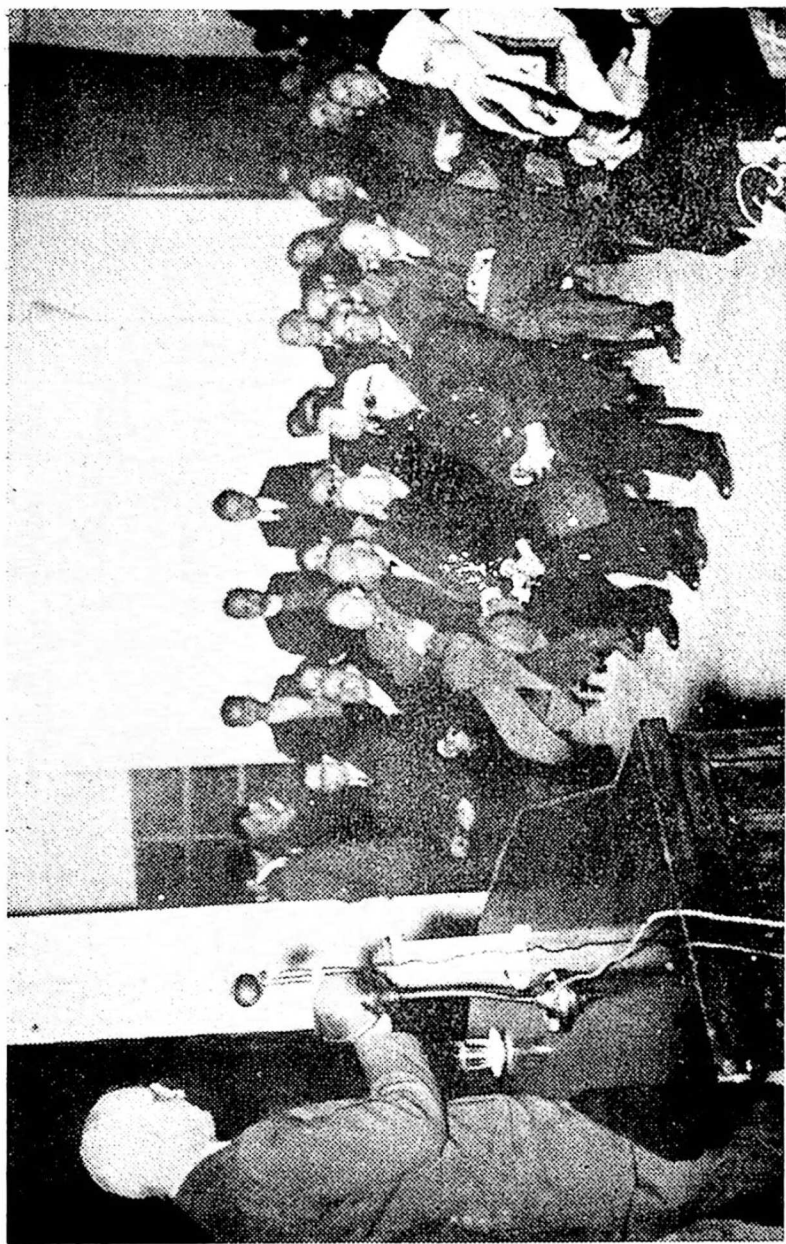
და მისმა შრომებმა ღირსეული ადგილი დაიმკვიდრა ჩვენი ჰუმანიტარული მეცნიერების საგანძურში.

მათ შორის განსაკუთრებით აღსანიშნავია გამოკვლევანი შუა აზიის მანამდე უცნობ არაბულ დიალექტებზე — ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ფურცელი არაბისტიკის ისტორიაში. ამ დიალექტთა მონაცემები ფასდაუდებელი წყაროა არაბული შედარებითი დიალექტოლოგიისათვის. ამავე დროს ისინი შუქს ჰფენენ არაბული ენის ისტორიის კარდინალურ საკითხებს. უხვი ენობრივი მასალის ლინგვისტური ანალიზის საფუძველზე გ. წერეთელმა დაადგინა ორი დამოუკიდებელი არაბული დიალექტის არსებობის ფაქტი. — ბუხარულისა და კაშგადარიულის. რომელთაგან პირველი მესოპოტამურ კილკავს. ხოლო მეორე ბედუნიების ენას უახლოვდება. მკვლევრის ღვაწლმა ამ დარგში საყოველთაო აღიარება ჰპოვა; მისმა დიალექტოლოგიურმა შტუდიებმა ამ მიმართულებით ახალი პერსპექტივები გადაუშალა თანამედროვე არაბისტიკას. ამ შრომების შესახებ აკადემიკოსი ი. კრაჩკოვსკი წერდა:

„შუა აზიის არაბული დიალექტების აღმოჩენა და გამოკვლევა სახელს უხვევს ჩვენს მეცნიერებას. ჩვენს ქვეყანას, სოლო მსოფლიო მეცნიერებაში ეს მთელი ვადატრიალებს“.

გ. წერეთელს დიდი ღვაწლი მიუძღვის არაბული ენის კავკასიური ტრადიციების შესწავლის საქმეში. მან გამოსცა შამილის წერილები შესანიშნავი ისტორიულ-ფილოლოგიური კომენტარებითურთ.

არაბისტთა ეროვნული კადრების მომზადების მიზნით გ. წერეთელმა შეადგინა „არაბული ქრესტომათია“ (1949), სადაც საქართველოსა და კავკასიის შესახებ სხვა ტექსტებთან ერთად პირველად გამოქვეყნდა ნაწყვეტები მაკარი ანტოქიელის (XVII ს.) ავტოგრაფიდან და ალფარიკის (XII ს.) ისტორიული თხზულებიდან „ქრესტომათიას“ მოჰყვა პირველი „არაბულ-ქართული ლექსიკონი“ (1951), ქართველ არაბისტთა სამაგიდო წიგნი. გ. წერეთელი უკანასკნელ ხანამდე მუშაობდა „კლასიკური არაბული ენის გრამატიკაზე“, რომელიც ძირითადად უკვე დასრულებული ჰქონდა; ხელმძღვანელობდა არაბისტთა კოლექტივის მუშაობას ერცელი არაბული ენის ლექ-



გოიგო შერვაშიძე კონცერტში მონაწილეობს სიმონ შერვაშიძის მეთაურობით (დამბა, 1956 წ.).

სიკონის შედგენაზე, სადაც გათვალისწინებულია თითქმის ყველა მნიშვნელოვანი ძეგლი კლასიკური ხანისა. გ. წერეთელს მომზადებული ჰქონდა დასაბეჭდად მაკარი ანტიოქიელის მოგზაურობის წიგნი (არაბული ტექსტი და თარგმანი კომენტარებითურთ). რომელსაც დიდი მნიშვნელობა აქვს რუსეთისა და საქართველოს გაზრდილი პერიოდის ისტორიის შესწავლისათვის.

მეცნიერის ყურადღებას არ გამოორჩენია არც არაბული ლიტერატურის სფერო. წლების მანძილზე კითხულობდა იგი უნივერსიტეტის აღმოსავლეთმცოდნეობის ფაკულტეტზე არაბული პოეზიის კურსს, რომელიც სტუდენტთათვის მუდამ შეუწავლაველი ინტერესის საგანი იყო. დაძაბული მეცნიერული შრომის პირობებში გ. წერეთელი პოულობს დროს და ბრწყინვალედ თარგმნის ახალი არაბული ლიტერატურის გამოჩენილი წარმომადგენლის ემინ რეიჰანის ლექსებს, რედაქტორობს მის მოწაფეთა მიერ ნათარგმნ „ათას ერთ ლამეს“ (მის სიცოცხლეში გამოვიდა განზრახული რეატიმეულის ორი ტომი).

გ. წერეთლის ლიტერატურულ-ფოლკლორული ინტერესების დასადასტურებლად აღსანიშნავია, რომ იგი, ჯერ კიდევ 1925 წელს, სემიტური ენათმეცნიერების ასპირანტი, თანამშრომლობს აკაკი შანიძესთან ხევსურული პოეზიის ნიმუშთა შეკრებაში: მის მიერ ჩაწერილი მთელი წყება ტექსტებისა და ბეჭდილია 1931 წელს გამოცემულ „ქართულ ხალხურ პოეზიაში“ (I, ხევსურული).

სემიტოლოგიაში უმნიშვნელოვანეს მოვლენად ითვლება გ. წერეთლის მიერ წამოწყებული სამუშაო არმაზში აღმოჩენილი წარწერების ამოკითხვისა და კვლევის საქმეში. ამ დარგს მან მიუძღვნა ბრწყინვალე გამოკვლევა „არმაზის ბილინგვა“ (1941) და „არმაზული წარწერა მითრიდატე იბერიელის ხანისა“ (1962).

გ. წერეთლის მიერ გაშიფრულ არმაზის არამეულ წარწერებს განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვთ არა მხოლოდ როგორც ახალ წყაროს აღმოსავლურ-არამეული დამწერლობისა და მის განშტოებათა ისტორიის შესწავლისათვის, არამედ ისინი ნათელს ჰფენენ იბერიის კულტურულ-ისტორიულ პრობ-

ლემათა მთელ წყებას. ხსენებულ შრომებში ავტორმა ძველი საქართველოს სახელმწიფოებრივი წყობის საკვანძო პრობლემებთან ერთად ყურადღება მიაპყრო ქართული ანბანის წარმოშობის საკითხსაც. ეს გამოკვლევები განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენს სემატური დამწერლობის ისტორიისათვის: არმაზში აღმოჩენილი არამეული წარწერების შესწავლისას გ. წერეთელმა დაადგინა ახალი, მანამდე უცნობი სახეობა არამეული დამწერლობისა, რომელიც მეცნიერებაში „არმაზის არამეულის“ სახელწოდებით დამკვიდრდა და თავისი ადგილი ჰპოვა არამეულ წარწერათა შემდგომ გამოცემებსა და აღწერილობებში.



გიორგი წერეთელი ბედუინის სამოსში (სირია, 1956 წ.).

არანაკლებ ფასეულია ქართული კულტურის ისტორიისათვის გ. წერეთლის მონოგრაფია „უძველესი ქართული წარწერები პალესტინიდან“ (1960), სადაც ავტორი წარწერათა ფილოლოგიური ანალიზისა და ვრცელი საისტორიო მასალის საფუძველზე აყენებს დებულებას, რომ პალესტინის წარწერები ჩვენი წ. აღ-ის V ს. პირველ ნახევარშია შექმნილი.

ამ პრობლემათა წრეს განეკუთვნება აგრეთვე გ. წერეთლის გამოკვლევა „მცხეთის ბერძნული წარწერა ექვსასიანეს ხანისა“ (1958), სადაც ავტორი, ბერძნული ტექსტის ზოგიერთი ადგილის ახლებური წაკითხვის საფუძველზე, იძლევა სრულიად განსხვავებულ ინტერპრეტაციას მთელი წარწერისა. აქვე უნდა ვახსენოთ ირანული ეპაგრაფიკა (შაპურ 1 და კარტირის პერსეპოლისური წარწერები) და ამავე ხანის მანიქეური დოკუმენტებისადმი მიძღვნილი შრომები. ირანულ მანიქეველთა წიგნი ეხება დასავლეთისა და აღმოსავლეთის ქვეყნებში მანის მოწაფეთა მისიონერულ მოღვაწეობას მანიქეური სარწმუნოების გასავრცელებლად. ჯერ კიდევ მათი მოძღვრის სიცოცხლეში რომ ეწეოდნენ.

ამ წიგნის ფრაგმენტებილა არის შემორჩენილი პართულ, ფალაურ და სოლდურ ენებზე. ირანულენოვანი ტექსტების გ. წერეთლისეულმა ორიგინალურმა ინტერპრეტაციამ და მათში დადასტურებული საკუთარი სახელების ასლებურმა იდენტიფიკაციამ, რაც უკვე გაზიარებულია ისეთი მეცნიერების მიერ, როგორიცაა ვ. პენინგი (სწორედ ამ მასალების გამომცემელი), სრულიად უცნობი ფაქტები გამოავლინა ახ. წ. III ს. შუა წლების საქართველოს კულტურული ცხოვრებიდან. დადგენილ იქნა, რომ დაახლოებით 260 წელს იბერიაში მოსულა მანის მოწაფე მოძღვრის იდეების საქადაგებლად, „სასწაულნი მოუხდენია“ და მანიქეური თემი დაუარსებია. ეს ამბავი სწენია იბერიის მეფე აშასაძეს. ამრიგად, ეს ძეგლები აღგვიდგენენ იბერიის რელიგიურ სიტუაციას და სარწმუნოებრივ წინააღმდეგობებს ქრისტიანობის ოფიციალურ რელიგიად გამოცხადებამდე. ამ ნაშრომებში, რომელნიც ავლენენ მთი ავტორი სამაგალითო ისტორიულ-ფილოლოგიურ ერუდიციას, გ. წერეთელი წარმოგვიდგება არა მხოლოდ როგორც სემიტოლოგი და ქართველოლოგი, არამედ როგორც ჩინებული ირანისტი, რომელიც იხმობს მთელ რიგ ირანულ და სხვა ინდოევროპულ ენათა მონაცემებს საკუთრივ ირანისტიკის პრობლემათა გადასაწყვეტად.

უკანასკნელ ხანებში ვ. წერეთელი გატაცებით იკვლევდა ძველებრაულ ხელნაწერს, რომელიც საქართველოს სსრ მეც-



გიორგი შერეგელა (1971 წ.).

ნიერებათა აკადემიის ხელნაწერთა ინსტიტუტში ინახება და უაღრესად დიდი მნიშვნელობა აქვს ძველებრათუი ტექსტების ვოკალიზაციის შესწავლისათვის. ეს უნიკალური ხელნაწერი ლაილაშში (ლეჩხუმში) აღმოჩნდა და პირობით „ლაილაშის ბიბლიის“ ანუ „სევანური ბიბლიის“ (რაკიადგილობრივი ტრადიციით იგი სევანეთიდან ჩამოუტანიათ) სახელით არის ცნობილი. ტექსტის პალეოგრაფიულმა ანალიზმა გ. წერეთელს ავარადებინა, რომ ხელნაწერი X ს. განეკუთვნება. კონსონანტური ტექსტის მხრივ თბილისის ხელნაწერი ერთ-ერთი საუკეთესოა დღესდღეობით ცნობილ ანალოგიურ ხელნაწერთა შორის, ხოლო ზოგ რამეში (მხედველობაშია, კერძოდ, ე. წ. „სტრიქონის შემცვლები ნიშნები“) ფართოდ ცნობილ „ალექსის კოდექსზეც“ უპირატესია. გ. წერეთლის ვარაუდით, ებრაული ბიბლიის ტექსტის მომავალი კრიტიკული გამოცემისას თბილისის ხელნაწერი შეიძლება ერთ-ერთ ძირითად წყაროდ იქნეს გამოყენებული.

გ. წერეთელს დიდი წვლილი უდევს ძველი აღმოსავლეთის ენების შესწავლაში. მისი ნაშრომი „საქართველოს მუზეუმის ურარტული ძეგლები“ (1939) ძველი დამწერლობის ენათა ძეგლების გამოცემის სამაგალითო ნიმუშია. ურარტული ენის სტრუქტურის დეტალურმა შესწავლამ გ. წერეთელს შესაძლებლობა მისცა ახლებურად გაეშუქებინა ურარტული ენის ნომინალურ და ზმნურ აფიქსთა ფუნქციები, მათი ურთიერთდამოკიდებულება და დაედგინა უღლებისა და ბრუნების სისტემა, რაც სრულიად განსხვავებული აღმოჩნდა მანამდე მიღებული თვალსაზრისისაგან.

გაირკვა ურარტული ენის სტრუქტურულ-ტიპოლოგიური მსგავსება კავკასიურ ენებთან, რამაც ნიადაგი შეამზადა მათ შორის შესაძლებელი გენეტური კავშირების კვლევისათვის.

გ. წერეთლის გამოკვლევებმა ამ დარგში საფუძველი დაუდო სოლისებრი დამწერლობის ენათა შესწავლას საქართველოში.

მრავალმხრივი ინტერესებისა და ფართო დიაპაზონის მეცნიერი, გ. წერეთელი უპირველეს ყოვლისა შესანიშნავი ლინგვისტი იყო, რომლის თეორიული ხასიათის შრომები თანა-

შედროვე ენთმეცნიერების მნიშვნელოვანი შენაძენია, აქ. პირველ რიგში, უნდა აღინიშნოს „ალოგენეტურ ურთიერთობათა“ თეორია. სემიტური და ქამიტური ენების შესწავლამ მკვლევარი მიიყვანა იმ დასკვნამდე, რომ ენათა შორის გარდა თავდაპირველი ნათესაური კავშირისა, არსებობს აგრეთვე „შენათესავეებით“ გამოწვეული კავშირები, მის მიერ „ალოგენეტურად“ წოდებული, რომელნიც წარმოიშობა არეალური ერთიანობის პირობებში არამონათესავე ენებს შორის. ამ თვალსაზრისით მან განიხილა სტრუქტურულ-ტიპოლოგიური მსგავსებანი ქართველურ და ინდოევროპულ ენებს შორის. გ. წერეთლის შრომა ენობრივ კავშირთა პრობლემატიკისა და ალოგენეტურ ურთიერთობათა თეორიის შესახებ ახალი სიტყვაა თეორიულ ლინგვისტიკაში, ხოლო მის მიერ დამუშავებული პრინციპები სემიტურ ენათა იდენტიფიკაციისა და კლასიფიკაციისა მნიშვნელოვანია არა მხოლოდ სემიტოლოგიისათვის. არამედ სტრუქტურულ-ტიპოლოგიური ლინგვისტიკისათვის საერთოდ.

„ვეფხისტყაოსანს“ განსაკუთრებული ადგილი ექირა გ. წერეთლის მეცნიერულ შემოქმედებაში. განუზომელია მისი ღვაწლი პოემის კრიტიკული ტექსტის დადგენისა და გამოსაცემად მომზადების საქმეში. განსვენებული მეცნიერი, როგორც მომავალი გამოცემის მთავარი რედაქტორი, სამაგალითო გატაცებითა და მისთვის ჩვეული საფუძვლიანობით იკვლევდა პოემის ტექსტთან დაკავშირებულ მრავალღეროვან საკითხებს. ამ დარგში გამოქვეყნებულ შრომათაგან უაღრესად მნიშვნელოვანია მონოგრაფია „მეტრი და რითმა ვეფხისტყაოსანში“ (1973) — მისი უკანასკნელი დანატოვარი. ის ნაშრომი არ შემოიფარგლება მხოლოდ რუსთველური ლექსის კვლევით, მასში განვითარებული შეხედულებანი თანაბრად ნაყოფიერია როგორც ქართული ლექსთწყობის, ისე შედარებითი ვერსიფიკაციის თვალსაზრისით.

გ. წერეთელმა ცხადყო, რომ რუსთველური შაირი რეგულირებული სილაბური ლექსია და არა სილაბურ-ტონური, როგორც მანამდე იყო მიჩნეული, და რომ იგი აგებულია აბსოლუტური პროპორციისა. (მაღალი შაირი) და „ოქროს კვე-

თის“ პროპორციის პრინციპზე (დაბალი შაირი). რუსთველური შაირისა და საერთოდ ქართული ლექსის ამგვარი სილაბური სტრუქტურა დამახასიათებელი ყოფილა საერთო-ქართველური ლექსისთვისაც: უფრო მეტიც, ქართველური ლექსწყობა თავისი შინაგანი სტრუქტურით ინდოევროპულს ემთხვევა. როგორც ინდოევროპული, შედარებით-ისტორიული მეტრიკის უკანასკნელმა გამოკვლევებმა ცხადყო, საერთო ინდოევროპული ლექსის სტრუქტურა აბსოლუტური სიმეტრიის პრინციპზეა აგებული.



გიორგი წერეთელი, აკაკი შანიძე და ივანე აბაშიძე მიეგებათ იერუსალიმს „რუსთაველის ნავალებზე“ (1960 წ.).

ხსენებულ მონოგრაფიაში გ. წერეთლის მიერ გამოთქმული აზრები ახალ სტიმულს მისცემს ქართველური და ინდოევროპული მეტრიკის შედარებით-ისტორიულ კვლევას, შესაძლებელს გახდის მათი არქეტიპების რეკონსტრუქციას, რასაც განსაკუთრებული მნიშვნელობა ექნება შედარებით-ისტორიული ევრსიფიკაციისა და ტიპოლოგიური ლინგვისტიკის

სათვის. ნიშანდობლივია, რომ სულ ახლახან. აწ განსვენებული მეცნიერის შრომათა გავლენით, მუშაობა წარიმართა ინდოევროპულ ლექსში „ოქროს კვეთზე“ აგებული სტრუქტურების საძიებლად.

გ. წერეთლის მიერ წამოყენებული ორიგინალური თეორია ქართველური ლექსისა, რომლის სტრუქტურა ემთხვევა ინდო-ევროპული ლექსისას, ახალ პრობლემებს წამოჭრის შედარებითი პოეტიკის დარგში საზოგადოდ და განსაკუთრებით სხვადასხვა კულტურული არეალების ურთიერთმიმართების თვალსაზრისით.

ის ფაქტი, რომ ქართულ სილაბურ მეტრიკაში „ოქროს კვეთის“ პროპორციაა განხორციელებული, მნიშვნელოვანია მეთოდოლოგიური თვალსაზრისითაც, სახელდობრ, სხვადასხვა სახის ხელოვნებათა ტიპოლოგიური შესწავლის ასპექტით. ირკვევა, რომ „ოქროს კვეთის“ პროპორცია გამოიყენება არა მხოლოდ სივრცულ ხელოვნებაში, როგორც ეს ტრადიციულ თეორიებში იყო მიჩნეული: ამგვარი შეფარდება არანაკლებ ღირებულია აგრეთვე დროით განზომილებიან ხელოვნებაშიც (როგორცაა მუსიკა, პოეზია, კინემატოგრაფი და სხვ.).

ნიშანდობლივია, რომ ახლახან გამოსული ვრცელი ტომი თანამედროვეობის გამოჩენილი ენათმეცნიერისა და კულტურის ისტორიკოსის რომან აკობსონის ნაწერებისა ლექსთწყობისა და საზოგადოდ პოეტიკის საკითხებზე ეძღვნება „გიორგი წერეთელს — ადამიანს, პერბოლს, მკვლევარს“. ეს არის, უდავოდ, საერთაშორისო აღიარება იმ დიდი წვლილისა, რაც გიორგი წერეთელმა შეიტანა ზოგადი და ქართული ვერსიფიკაციის საკითხთა კვლევაში.

* * *

გიორგი წერეთლის როგორც მეცნიერის სიდიადე განისაზღვრება არა გამოქვეყნებულ შრომათა რაოდენობით, არამედ მის მიერ შექმნილ გამოკვლევათა ხასიათით, რომელთაგან თითოეული თავისებურ აღმოჩენას წარმოადგენს და წარუშლელ კვალს ტოვებს ეროვნული და მსოფლიო მეცნიერების სათანადო დარგებში.

გიორგი წერეთელი თავის თავში აერთიანებდა ფაქტიურად რამდენიმე სამეცნიერო დარგის სპეციალისტა და ორმა მცოდნეს, რაც მას საშუალებას აძლევდა თავისებური თვალთახედვით მისდგომოდა თითოეულ ამ დარგთაგანს. იგი იყო საქვეყნოდ აღიარებული სემიტოლოგი და არაბისტი, უზადლო ირანისტი და ქართველოლოგი, ბრწყინვალე ფილოლოგი და ენათმეცნიერი, რომელიც ყოველთვის იდგა მსოფლიო ფილოლოგიისა და ლინგვისტიკის უახლეს მიღწევათა დონეზე და ხშირად თავისი გამოკვლევებით თვით განსაზღვრავდა ამ დონეს...



გიორგი წერეთელი და სსრკ მეცნიერებათა აკადემიის პრეზიდენტი მ. კელიში აღმოსავლეთმცოდნეობის ინსტიტუტში, თბილისი, 1968 წ.

გიორგი წერეთელი განეკუთვნება იმ ქართველ მეცნიერთა და მოღვაწეთა წყებას, რომელთაც მეცნიერებაში გადალახეს საკუთრივ ეროვნული საზღვრები, თავიანთი შემოქმედების ზოგადმეცნიერული ღირებულებისა და მნიშვნელობის წყალობით ფართო ასპარეზზე გავიდნენ და მით ქართულ ეროვნულ

მეცნიერებას საკავშირო და საერთაშორისო აღიარება მოუპოვეს. სწორედ ეს არის გიორგი წერეთლის დიდი დამსახურება ქართველი ხალხისა და ქართული კულტურის წინაშე.

თავის ერთ-ერთ გამოსვლაში სსრ კავშირის მეცნიერებათა აკადემიის მაშინდელი პრეზიდენტი მ. კელდიში აღნიშნავდა: „...საქართველოს რესპუბლიკის მეცნიერებათა აკადემია გახდა დიდი სამეცნიერო დაწესებულება. ამასთან, ხაზი უნდა გაესვას, რომ აქ არსებობს რიგი სკოლები, რომლებიც მსოფლიოში ცნობილი არიან და მსოფლიო მნიშვნელობა აქვთ. ესენია: მათემატიკური სკოლა, რომელიც თავის საწყისს აკადემიკოს მუსხელიშვილისაგან იღებს, ფიზიოლოგიური სკოლა, რომელიც აკადემიკოს ბერიტაშვილისაგან მოდის, აღმოსავლეთმცოდნეობის სკოლა, რომელსაც აკადემიის წევრი წერეთელი მეთაურობს“.

* * *

გიორგი წერეთლის სიცოცხლე მოულოდნელად შეწყდა იმ დროს, როდესაც იგი ჯერ კიდევ აღსავსე იყო ახალი მეცნიერული იდეებით, ახალი სამეცნიერო წამოწყებებით. ამ იდეების განხორციელება მას აღარ დასცალდა. მაგრამ ის, რისი შექმნაც მან მოასწრო, სამუდამოდ შევიდა ქართული და მსოფლიო მეცნიერების საგანძურში. მადლიერმა ქართველმა ხალხმა თავის სასიქადულო შვილს მუდმივი ადგილსამყოფელი დაუმკვიდრა ეროვნული უნივერსიტეტის მიწაზე. სხვა გამოჩენილ ქართველ მეცნიერთა და მოღვაწეთა გვერდით.

Гамкрелидзе Тамаз Валериянович

АКАДЕМИК ГЕОРГИЙ ВАСИЛЬЕВИЧ
ЦЕРЕТЕЛИ
(1904—1973)

(На грузинском языке)

Общество «Знание» Грузинской ССР
Тбилиси, Ленина, 35
1984

რედაქტორი აკად. სერგი ჭიჭია
გარეკანი მხატვარ გ. ავსაჩანოშვილისა

გადაეცა წარმოებას 31. 08. 84. ხელმოწერილია დასაბეჭდად 27. 09. 84.
ფორმატი 84×108¹/₃₂; პირობითი ნაბეჭდი თაბახი 1,68; სააღრ.-საგამო-
ცემლო თაბახი 1,4.

უე 14241.

ტირაჟი 36.000.

შეკვ № 1962.

ფასი 10 კპ.

საქართველოს სსრ საზოგადოება „ცოდნა“
თბილისი, ლენინის ქ. № 35.

საქართველოს კ კ-ის გამომცემლობის შრომის წითელი დროშის
ორდენოსანი სტამბა, თბილისი, ლენინის ქ. № 14.

Ордена Трудового Красного Знамени типография издательства
ЦК КП Грузии. Тбилиси, ул. Ленина, 14.

